

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 71/2023-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Bauer s. r. o., Dénešova 19, Košice, IČO 47 254 874, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Richard Bauer, proti postupu Okresného súdu Košice-okolie a jeho príkazu na zatknutie č. k. 5 T 71/2017-1626 z 2. februára 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 8. apríla 2022 domáhal vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 4, čl. 50 ods. 3, čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a tiež práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a čl. 6 ods. 1 a 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) v súvislosti s predvolaním sťažovateľa na hlavné pojednávanie v trestnom konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 71/2017 a príkazom na zatknutie č. k. 5 T 71/2017-1626 z 2. februára 2022 (ďalej len „napadnutý príkaz“). Domáha sa aj zaplatenia trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, ako aj jej príloh vyplýva, že sťažovateľ je v uvedenom trestnom konaní v postavení obžalovaného. Predsedníčka senátu prípisom z 19. januára 2022 žiadala Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Košice-okolie, obvodné oddelenie Moldava nad Bodvou (ďalej len „policajný orgán“) o doručenie predvolania sťažovateľovi na hlavné pojednávanie nariadené na 2. február 2022. Podľa odpovede policajného orgánu z 31. januára 2022 sa predvolanie nepodarilo sťažovateľovi doručiť. Sťažovateľovi bolo doručované predvolanie na hlavné pojednávanie aj poštovou prepravou s úložnou lehotou plynúcou od 21. januára 2022

do 7. februára 2022. Obhajca sťažovateľa JUDr. Bauer bol o pojednávaní upovedomený poštou. Sťažovateľ mal byť v čase doručovania predvolania na dovolenke v zahraničí, nemal o predvolaní v uvedenom období vedomosť a prevzal si ho 3. februára 2022. Potom žiadal súd o včasné doručovanie písomností a dodržiavanie svojich práv. Obhajca prevzal upovedomenie 5. februára 2022. Okresný súd vydal 2. februára 2022 napadnutý príkaz. Obhajca sťažovateľa sa 8. februára 2022 osobne dostavil na okresný súd na „*informatívny výsluch*“, kde mu bol oznámený nový termín hlavného pojednávania 30. marca a 13. apríla 2022. Sťažovateľ sa dostavil na okresný súd 9. februára 2022, kde prevzal predvolania na uvedené termíny, a v ten istý deň okresný súd napadnutý príkaz odvolal.

3. V dôvodoch napadnutého príkazu okresný súd uviedol, že sťažovateľ sa nedostavil na hlavné pojednávanie, predvolanie sa mu nepodarilo doručiť prostredníctvom pošty ani polície. Zo správy policajného orgánu vyplýva, že napriek opakovaným pokusom sa ho nepodarilo zastihnúť v mieste trvalého bydliska, a to napriek tomu, že sa ho snažili kontaktovať v rôznych časoch. Nepodarilo sa naňho zistiť žiaden kontakt. Ide o vec staršieho dáta, sťažovateľovi nie je možné doručiť súdne rozhodnutie, nemožno ho predvolať, predviesť alebo zadržať a zabezpečiť mu prítomnosť na výsluchu, čím možno konštatovať, že sa vyhýba trestnému konaniu. Uvedené okolnosti odôvodňujú dôvody väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Okresný súd zneužil inštitút príkazu na zatknutie podľa § 73 a nasl. Trestného poriadku, ktorý bol vydaný a následne aplikovaný úplne v rozpore s ustanoveniami zákona, svojvoľne a arbitrárne. Neboli splnené podmienky na jeho vydanie a existenciu, na donútenie sťažovateľa ako obžalovaného dostaviť sa pred súd spôsobom, ktorý popiera právo na osobnú slobodu zaručené čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru (nešlo o zákonné predvedenie), právo na súdnu ochranu (nebolo rozhodnuté podľa relevantnej právnej normy), právo na spravodlivý proces (nebol mu garantovaný spravodlivý proces ako celok) a tiež právo na obhajobu zaručené čl. 6 ods. 3 dohovoru (platí uňho generálny zákaz neprospevať ničím k svojmu obvineniu).

5. Napadnutý príkaz nebol odôvodnený skutočnosťami, ktoré by sa zakladali na pravde, ale účelovo a nepravdivo okolnosťami, ktoré by mali u osoby sťažovateľa zakladať dôvod útekovvej väzby. Samotná skutočnosť, že sťažovateľ sa nedostavil na hlavné pojednávanie a nebol riadne predvolaný, nemôže ísť na jeho ťarchu v tom, že proti jeho osobe bude bez splnenia zákonných podmienok použitý inštitút príkazu na zatknutie z dôvodu existencie okresným súdom vymyslených okolností odôvodňujúcich dôvod väzby. Tvrdenia predsedníčky senátu na hlavnom pojednávaní a v napadnutom príkaze sú nepravdivé.

6. Ak sa okresnému súdu nesústredenou, neefektívnou a nezákonnou činnosťou nepodarilo riadne a včas zabezpečiť účasť sťažovateľa na termíne hlavného pojednávania 2. februára 2022, nebol potom okresný súd oprávnený vydať príkaz na zatknutie a sťažovateľa takto nútiť dostaviť sa na nový termín pojednávania, resp. prevziať si predvolanie na hlavné pojednávanie v rozpore s označenými právami. Sťažovateľ mal byť predvedený podľa § 120 a nasl. Trestného poriadku, nebola vyčerpaná táto zákonná možnosť pred vydaním príkazu.

7. Výlučne chybou okresného súdu nebolo vykázané doručenie predvolania na termín 2. február 2022. Toto hlavné pojednávanie bolo možné vykonať aj v neprítomnosti sťažovateľa (ak by bol riadne a včas predvolaný), pretože nejde o prípad povinnej obhajoby, sťažovateľ už vypovedal a bol poučený o možnosti vykonania hlavného pojednávania v neprítomnosti, bol prítomný aj náhradný obhajca.

8. Sťažovateľ bol priamym a bezprecedentným „*donucovaním*“ svojvoľne vydaným napadnutým príkazom donútený dostaviť sa pred okresný súd 9. februára 2022, hoci nič neporušil. Do odvolania napadnutého príkazu ho mohol ktokoľvek obmedziť na osobnej slobode a zadržať, čo je neprípustný stav.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa na neverejnom zasadnutí senátu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na predbežnom prerokovaní ústavný súd potom preskúmal, či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

10. Ústavná sťažnosť smeruje proti postupu okresného súdu v trestnom konaní a proti opatreniu (napadnutému príkazu) okresného súdu, v ktorých sťažovateľ vidí porušenie svojich základných práv (na osobnú slobodu, na obhajobu, na súdnu ochranu a na spravodlivý proces).

III.1. K porušeniu označených práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy, čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 a 3 dohovoru postupom okresného súdu a napadnutým príkazom:

11. Ústavný súd pri svojej rozhodovacej činnosti opakovane zdôrazňuje, že trestné konanie od svojho začiatku až do konca je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií na ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat' pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (napr. II. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07). Ústavný súd, ako aj Európsky súd pre ľudské práva považujú právo na spravodlivé súdne konanie za „výsledkové“, to znamená, že mu musí zodpovedať proces ako celok (obdobne III. ÚS 33/04, IV. 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016).

12. Vo svojej ustálenej judikatúre ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených. V prebiehajúcom trestnom konaní, resp. v konaní, ktoré bolo iba začaté, možno i prípadné protiústavné procesné vady napraviť v rámci celého konania obvyklým a zákonom predvídateľným spôsobom, a to predovšetkým samotnými všeobecnými súdmi. Táto právomoc všeobecných trestných súdov predchádza právomoci ústavného súdu, a to s výnimkami odňatia osobnej slobody väzbou, prípadne generálneho majetkovo-invazívneho opatrenia (zaistenie majetku obvineného), resp. prieskumu

porušenia základných práv rozhodnutiami a opatreniami v trestnom konaní proti osobám, ktoré nie sú v tomto konaní obvinenými.

13. Ústavný súd zdôrazňuje procesnoprávny koncept ochrany základných práv, v zmysle ktorého je postup súdu konzumovaný samotným rozhodnutím. Tento koncept platí v okolnostiach prípadu vo vzťahu k rozhodovaniu okresného súdu v trestnom konaní o osobnej slobode sťažovateľa (vydaním príkazu na zatknutie) napokon aj o vine a treste (podľa podanej obžaloby), pretože až vydaním rozsudku a jeho doručením bude sťažovateľom namietaný postup okresného súdu v zásade zavŕšený. Okresný súd ako súd s plnou jurisdikciou má právomoc posúdiť všetky relevantné skutkové aj právne okolnosti prípadu vrátane zákonnosti a ústavnosti vlastného postupu v súdnom konaní. Ústavný súd podotýka, že okresný súd napokon po doručení predvolania odvolal napadnutý príkaz, čo možno s určitou rezervou označiť ako nápravu namietaných nedostatkov predchádzajúceho porušenia pri jeho vydávaní.

14. Ak sa sťažovateľ bude naďalej domnievať, že namietaný postup okresného súdu bude mať dopad na ďalší priebeh konania a na jeho výsledok (konečné rozhodnutie), bude mať možnosť podať proti konečnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok, o ktorom bude rozhodovať inštančne nadriadený súd, ktorý preskúma nielen rozhodnutie, ale aj konanie, t. j. postup okresného súdu, ktorý jeho vydaniu predchádzal. Odvolací súd má plnú jurisdikciu, v jeho právomoci je posúdenie všetkých relevantných skutkových aj právnych okolností prípadu vrátane zákonnosti a ústavnosti postupu súdu prvého stupňa. Právomoc krajského súdu ako odvolacieho, resp. sťažnostného súdu potom predchádza právomoci ústavného súdu.

15. Platná právna úprava trestného konania umožňuje sťažovateľovi (ako obžalovanému) v ďalšom priebehu konania v rámci uplatnenia práva na obhajobu právne účinným spôsobom namietat prípadné porušenie základných práv a slobôd garantovaných ústavou v dôsledku nezákonného postupu súdu po podaní obžaloby pri príprave hlavného pojednávania v jeho trestnej veci.

16. Ústavný súd v zmysle princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy v konaní podľa tohto článku poskytuje ochranu základným právam alebo slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je teda rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom ochranu základným právam a slobodám poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo a ústavný súd až subsidiárne.

17. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú.

18. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietajúcej porušenie označených práv postupom okresného súdu v trestnom konaní

a napadnutým príkazom odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (§ 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

III.2. K porušeniu označených práv podľa čl. 17 ods. 1, 2, 4 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru postupom okresného súdu a napadnutým príkazom:

19. Vo vzťahu k aplikácii čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru ústavný súd uvádza, že sťažovateľ nebol pozbavený osobnej slobody v súvislosti s vydaným príkazom na zatknutie. K realizovaniu napadnutého príkazu súdom alebo iným orgánom vykonávajúcim napadnutý príkaz nedošlo, sťažovateľ nebol na jeho základe zatknutý. Z rovnakého hľadiska je potrebné nahliadať aj na uplatniteľnosť garancií podľa čl. 17 ústavy, ktorého aplikovateľnosť však sťažovateľ bližšie neodôvodnil.

20. Ústavný súd preto dospel k záveru, že nemohlo dôjsť postupom okresného súdu a napadnutým príkazom k zásahu do označených práv garantujúcich sťažovateľovi osobnú slobodu. Nepochybňuje potenciál hrozby pre osobnú slobodu sťažovateľa vyplývajúci z namietaného príkazu ani jeho donucovacie pôsobenie. V okolnostiach prípadu sa v toho dôsledku sťažovateľ musel dostaviť na okresný súd, aby prevzal predvolanie na hlavné pojednávanie. Mohlo by sa uvažovať teda skôr o zásahu do slobody pohybu, ktorá však nebola vymedzená ako predmet sťažnosti. Sťažovateľ sám uvádza, že k obmedzeniu osobnej slobody mohlo do odvolania napadnutého príkazu dôjsť. Ústavný súd nerozhoduje o hypotetických alebo hroziacich porušeníach základných práv a slobôd, ale predmetom konania o ústavnej sťažnosti je ochrana základných práv, ktoré boli naozaj porušené (m. m. IV. ÚS 173/03) alebo ktorých porušenie ešte trvá v čase podania sťažnosti (II. ÚS 260/03).

21. Pre dokreslenie ústavný súd odkazuje na rozhodnutie vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 29/95, v zmysle ktorého „Osobná sloboda podľa čl. 17 ústavy nezahŕňa všetky tie práva, ktoré človeku zabezpečujú, aby sa cítil a konal ako slobodná ľudská bytosť. Na tento účel ústava upravuje súbor takých práv a slobôd, akými sú napríklad sloboda prejavu, právo na súkromie, sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery a iné. Osobná sloboda podľa čl. 17 zabezpečuje len voľnosť človeka od vonkajších prekážok a obmedzení jeho pohybu. Povinnosť dostaviť sa pred štátny orgán bez ohľadu na to, či ide o orgán zákonodarnej, výkonnej alebo súdnej moci, vyčkať v priestore na to určenom, dokiaľ tento orgán nevyzve občana, aby urobil výpoveď, ako aj samo poskytnutie svedeckej výpovede obmedzuje správanie človeka s intenzitou a v trvaní, ktoré pri dodržaní obvyklého postupu na strane štátneho orgánu ukladajúceho povinnosť svedčiť netrvajú tak dlho, aby ich bolo možné hodnotiť ako zásah do osobnej slobody, ktorý nie je v súlade s podstatou a zmyslom práva na osobnú slobodu.“

22. V prípade sťažovateľa ani prípadné stotožnenie sa ústavného súdu s námietkami o nezákonnosti vydania namietaného príkazu neposkytuje vzhľadom na spôsob, ako bol namietaný príkaz vykonaný, a na následný postup okresného súdu vedúci napokon k odvolaniu namietaného príkazu dostatočný podklad na prijatie ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie z dôvodu nereálnosti vyhliadky na vyslovenie porušenia práva sťažovateľa na osobnú slobodu.

23. Z uvedených dôvodov je táto časť ústavnej sťažnosti zjavne neopodstatnená a musí byť odmietnutá podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

24. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa v nej obsiahnutými.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu